

mines entre els arabismes d'aquesta llengua (BDC xxiv, 1936, i ara en *EntreDL* III, 149). Llegim en Lull, *Contempl.*: «La glòria del paraís no serà minva ni *nàquissa*» (98, 13), i en el sentit de 'deficient' en aquest altre passatge: «De totes estes coses se forma oració en falsa e en vana en *nàquissa* figura» (ib., 315, 17). Apareix ben sovint en els reglaments de municipis en referència a mesures i pesos: «Si falsia en lo pes del pa es trobada, la flequera --- pert la fogaça que és *naquiça* ne de menys pes tan solament» (*Cost. Tort.*, ed. Oliver, p. 396); *naquiç* en la mateixa obra (p. 397) i a més: «Qualque hora serà vist al Veguer e als Ciutadans que degen regonèixer les mesures del vi e del oli e del blat --- e totes les mesures falses ne *naquices* de fust, deuen ésser cremades a la Plaça» (p. 398).

Després apareix la variant *nacsi* (m.), *nacsa* (f.):² en text de 1399 d'Igualada «Aquell --- que contrafarà, perda aytant pa com li serà atrobat *nacçi* o menys de pes» (*AlcM*), en el *Spill*: «Al pagament / lo lur marit / emmalaltit / florins vell tria, / ella 'ls canvia, / 20 baratarà, / e comprará / timbres trencats / e stisorats, / *nachcis* e mals, / falsos reals» (v. 8229); «monedes *naczes*» en doc. de 1590 de Perpinyà (*DAG.*), «moneda *nacsa*» c. 1611 (*Rúbr. de Bruniquer, AlcM*). Avui *nacsi* (m.), *nàcsia* (f.) 'petit, esquifit, desnerit',²⁵ dit d'animals és viu a Poboleda i Sant Quintí de Mediona (BDC xix, 175); *DAG.* va recollir *nacsi*³ a Igualada en referència a la fruita que no ha madurat o que ha quedat verda; dóna a més la variant forma *nacse* amb -z- a Mallorca en aquest exemple: «va néixer tot *nacse*».

Tractem de la forma del subst. *nàcsia* 'conjunt de coses petites, migrades, mancades de volum (triadures de cigrons, el rebuig del planter de cols etc.)' (Sta. Coloma de Q., *AlcM*), i en d'altres sentits en un article a part (NÀCSIA).⁴

¹ Kazimírski iv, p. 606: *naqiš* «diminué, qui est en déchet, amoindri, imparfait, auquel il manque quelque chose». — ² Sembla tractar-se d'una reducció de *nàquissa* > *nacsa*, i d'on un masculí *nacsi*, i d'aquest un femení *nàcsia*. Notem, emperò, que JCoromines pensa que en la forma *nacsa* i possiblement també en *nacsi* hi hagi un rastre primerenc de la caiguda de la *i* posttònica en el femení dels participis que és de llei en els parlars magrebins moderns (Lerchundi, p. vii). — ³ Mal accentuat allí com *nacsi*. — ⁴ Notem que en l'exemple de 1384 que *AlcM* cita (s. v. *nacsi*) d'un document de Guardiolada *nàcsies* sembla ser un subst. en el sentit de 'deficiència': «Si lo carnicer ere atrobat en una pesada o en dues *nàcsies*,⁵⁰ que perde la carn».

**Nara* m. 'imbècil', 'cec', amb aquest sentit aproximadament fou usat per Coromines en una carta seva de 16-ix-1899: «El agua de los antiguos biasjes [de Madrid] abans de sortir per la font es barreja amb la merda de les cloaques. "De Madrid al cielo". S'ha de ser un *nara* de naixement per no veure-ho. Lo que hi ha és que no sé si vol dir que no hi ha res com Madrid si no's va al cel o que venir a Madrid i anar-se'n al cel

és tot hu» (a *AlfC.*, f° 260v). Sembla ser mot d'ús popular, no documentat en altra part; molt probablement de creació expressiva.

⁵ *Narbonès, V. arbonès · Narceïna, V. narcòtic*

NARCIS, nom del gènere de plantes de la família de les amaril·lidàcies i llur flor, pres del llatí *narcissus*, i aquest del grec *ναρκισσος*. □ 1.ª doc.: Belv. 1805; *DTo.* (1647) escriu *narciso*.

Aquesta darrera grafia apareix també en *Tirant* en referència al personatge mitològic: «Tu deus haver begut de aquella aygua de la font hon morí lo bell *Narciso*» (*DAG.*). Aquesta forma amb -iso degué pronunciar-se amb -z- com ho proven la forma fem. del nom de persona, *Narcisa*, i el dimin. (*Nar*)*ciset*; també sembla haver-se pronunciat amb -z- en cast. ant. (*DECH* iv, 212b54).

DERIV.: *Narcisisme, narcisista* (un ex. en Espriu).¹ ¹ *AlcM* grafia aquestes formes amb -ss- d'acord amb l'etimologia, però la pronúncia requereix -s- com ho escriu *Gr. Enc. Cat.*

Narcolèpsia, narcomania, narcomeduses, narcosi, narcoteràpia, V. narcòtic

NARCÒTIC, -A, 'que produeix un estat de sopor', 'caracteritzat per narcosi', pres del gr. *ναρκωτικός* id., derivat de *ναρξη* 'adormiment, entumiment'. □ 1.ª doc.: 1492, Cauliach; *DAG.* reporta el seu ús del segle XVI.¹

DERIV.: *Narcosi* [Lab. 1888, escrit amb -ss-], *narcotina, narcotisme* [Lab. 1888], *narcotització, narcotitzar* [*Dfa.*]. Composts científics amb l'arrel de *narco-* 'sopor': *narcoanàlisi, narcolèpsia, narcomania, narcomeduses, narcoteràpia*.

¹ En francès la primera doc. és de 1314, i en alguns escrits medievals en llatí figuren exemples de *narcoticus*; en castellà la primera doc. és del S. xvi (*DECH*, s. v. *narcòtico*).

NARD, nom del gènere de plantes gramínies, especialment *Nardus indica* i *Nardus stricta*; pres del llatí *nardus*, i aquest del gr. *ναρδος* id. □ 1.ª doc.: *nart* 1429 AFebrer, *Spill*, 14234 (c. 1460).

Busa-Nebr. (1507) escriu *nardo*, i així igualment *DTo.* (1647), Belv. 1805, Lab. 1839, però Verdaguier en *Flors de Maria*, 21, ja posa *nard*: «Mon *nard* deixà sentir la seva olor».

Narell, V. nas

NARGUIL, 'aparell oriental per a fumar tabac', pres del persa *nārgileh* 'nou de coco', del qual se solia fer el receptacle de l'aigua. □ 1.ª doc.: *narguile* (Labèrnia 1888); *AlcM* duu un exemple de *narguilé* amb accentuació originària de M. del Sants Oliver.

Naric, naricós, narigal, narigós, nariguejar, naril, narill, narina, nariny, narió, naripa, narípia, naris, naris-